

Nr 96

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse; given den 29 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en bestämmelse om undantag från försäkringsbolagens skyldighet enligt datalagen att på begäran underrätta i dataregister införd person om registreringen. Undantaget avser det fallet att den registrerade önskar uppgift om huruvida han har insatts som förmånstagare till livförsäkring.

Den nya bestämmelsen föreslås träda i kraft den 1 juli 1974.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse**

Härigenom förordnas att i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse skall införas en ny paragraf, 340 a §, av nedan angivna lydelse.

340 a §

Personuppgift, som införts i personregister som avses i datalagen (1973:289) och som anger att försäkringstagare vidtagit dispositioner beträffande i framtiden utfallande försäkringsbelopp till förmån för annan, må ej utlämnas till denne.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet den 29 mars 1974.

^o *Närvarande:* statsministern PALME, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse* och anför.

1. Inledning

Enligt 10 § datalagen (1973:289) äligger det den för vars räkning dataregister förs att på begäran underrätta den som är registrerad om innehållet i personuppgift som innefattar upplysning om honom. Datalagens bestämmelser i bl. a. detta avseende träder i kraft den 1 juli 1974.

Svenska Försäkringsbolags Riksförbund (SFR) har hemställt om lagändring som går ut på viss begränsning av den nämnda underrättelseskyldigheten när det gäller register som förs av försäkringsinrättning.

Efter remiss har yttranden över framställningen avgetts av datainspektionen, socialstyrelsen, försäkringsinspektionen och Sveriges Advokatsamfund.

2. Gällande ordning och riksförbundets framställning

Enligt 10 § datalagen gäller att den som är ansvarig för register som förs med automatisk databehandling och innehåller personuppgift (registeransvarig) på begäran av registrerad person så snart det kan ske skall underrätta denne om innehållet i personuppgift som ingår i personregistret och innefattar upplysning om honom. Har sådan underrättelse lämnats, behöver ny underrättelse inte lämnas till samme registrerade förrän tolv månader därefter. Underrättelse skall lämnas utan kostnad för den registrerade. Föreligger särskilda skäl, får dock datainspektionen i fråga om visst slag av personuppgifter medge att avgift tas ut. Underrättelseplikten gäller inte uppgift som enligt lag eller annan författning eller enligt myndighets beslut som meddelats med stöd av författning inte får lämnas ut till den registrerade.

I sin framställning framhåller SFR att försäkringsbolagen utan stöd i särskild lagstiftning ålagt sig långtgående tystadsplikt i fråga om uppgifter som angår försäkringstagarnas personliga och ekonomiska förhållanden och att ett iakttagande av denna sekretess utgör en förutsättning för det förtroende från kundernas sida som bolagen är beroende av. Enligt 10 § datalagen är försäkringsbolagen skyldiga att på begäran underrätta en

person exempelvis om att han är registrerad som förmånstagare till en livförsäkring. SFR anser att försäkringsbolagen bör vara förhindrade att före försäkringstagarens frånfälle eller innan utbetalning av annan skäl ägt rum yppa innehållet i ett förmånstagareförordnande för den som är insatt som förmånstagare. I framställningen hänvisas till att en advokat eller en banks notariatavdelning, som förvarar ett av en klient upprättat testamente, anser sig vara förhindrad att så länge testator lever yppa något för de i testamentet angivna personerna om testamentets innehåll.

Enligt SFR har försäkringsbolagen i fråga om andra slag av uppgifter ålagt sig sekretess när det gäller utlämnande även till den försäkrade. Det gäller bl. a. uppgifter om den försäkrades hälsotillstånd, vilka bolaget med den försäkrades medgivande har inhämtat från läkare och sjukvårdsinrättningar. SFR erinrar om att förbundet i remissyttrande över förslaget till datalag framhöll att 10 § inte fick utformas eller tillämpas så att den av bolagen tillämpade sekretessen uppluckrades.

Den i propositionen med förslag till bl. a. datalag (prop. 1973:33 s. 139) anvisade utvägen för försäkringsbolag, som utan stöd av författning eller myndighets beslut vill hemlighålla personuppgifter, att registrera uppgifterna på annat sätt än i dataregister anser SFR inte godtagbar. Ett sådant förfarande kan enligt förbundets mening inte tillämpas. Försäkringsbolagens dataregister är en integrerad del av bolagens verksamhet. Att skilja ut vissa uppgifter och förvara dem på annat sätt skulle skapa störningar i bolagens rutiner eller avsevärda merkostnader för bolagen och därmed för försäkringstagarna. Det måste dessutom konstateras att avsikten med datalagen inte har varit att förhindra dataregistrering utan att skapa garantier för att den utvidgade registreringsmöjligheten inte utnyttjas på ett otillbörligt sätt.

SFR anser att de nämnda problemen aktualiserar frågan om införande av en sekretessbestämmelse för försäkringsbolagen i lagen om försäkringsrörelse. Förbundet erinrar om att 1958 års försäkringssakkunniga i betänkandet SOU 1960:11 föreslog en sådan bestämmelse men att denna inte har införts i lagen. SFR hemställer att en bestämmelse nu införs och föreslår en regel som direkt anknyter till 10 § datalagen. Utlämnande enligt denna paragraf skulle enligt SFR:s förslag inte få ske, om detta skulle strida mot "god försäkringssed".

3. Remissyttrandena

Förslaget att uppgifter om förmånstagare skall undantas från underrättelseplikten enligt 10 § datalagen tillstyrks av *datainspektionen*, *försäkringsinspektionen* och *advokatsamfundet*. *Socialstyrelsen* avstyrker däremot att en sådan begränsning av underrättelseplikten nu genomförs.

I fråga om det föreslagna undantaget för uppgifter angående den försäkrades hälsotillstånd är mottagandet bland remissinstanserna blandat. *Försäkringsinspektionen* ställer sig positiv på det sättet att den anser att försäkringsbolag bör medges rätt att vägra utlämna hälso- och sjukvårdsuppgifter av den art som avses i 14 § andra stycket lagen

(1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen), oavsett om uppgifterna härrör från läkare eller sjukvårdsinrättning inom den offentliga eller privata sektorn. *Datainspektionen* och *socialstyrelsen* gör uttalanden som går ut på att något särskilt undantag för sådana uppgifter inte behövs.

Beträffande andra uppgifter än dem som nu har nämnts är remissinstanserna i stort sett avvisande.

Av dem som gör allmänna uttalanden anför *försäkringsinspektionen* att det i försäkringsbolagens verksamhet förekommer uppgifter angående försäkringstagarnas personliga och ekonomiska förhållanden, vilka lämpligen inte bör utlämnas ens till den försäkrade själv. Att föra över dessa uppgifter till manuella register är från administrativ och ekonomisk synpunkt inte lämpligt. Enligt inspektionens uppfattning talar därför övervägande skäl för ett tillmötesgående i viss utsträckning av försäkringsbolagens krav. Härigenom skulle skapas garanti mot ett otillbörligt utnyttjande av vissa i försäkringsbolagens dataregister intagna uppgifter angående enskildas förhållanden, vilka det onekligen finns ett legitimt intresse att skydda. *Advokatsamfundet* påpekar att huvudregeln i 10 § datalagen uppbärs av den registrerades berättigade intresse av att få ta del av de personuppgifter i ett personregister som avser honom. Samfundet finner det synnerligen angeläget att detta intresse inte får stå tillbaka annat än för motstående intressen av väsentligt större styrka. När det gäller uppgifter om försäkringar kan emellertid fall förekomma där den registrerades intresse av att få del av uppgiften bör stå tillbaka för motstående intressen. Som exempel nämns uppgift om förmånstagare. *Socialstyrelsen* anser inte att SFR har anfört tillräckliga skäl som motiverar att man nu genomför dess förslag. Som departementschefen anfört bör sådana uppgifter som försäkringsbolagen inte anser att den enskilde bör få veta om sig själv inte införas i ett dataregister utan förvaras på annat sätt. Styrelsen förklarar sig inte ha något att invända mot att behovet av en generell sekretessbestämmelse för försäkringsverksamheten tas upp till prövning och att i samband med denna bl. a. frågan om underrättelseskylldigheten beträffande förmånstagarförordnande beaktas.

Beträffande förmånstagarförordnandena anser *försäkringsinspektionen* att de i integritetshänseende är jämförbara med testamente. Det torde nämligen vara uppenbart att, om uppgift om vem som är insatt som förmånstagare till en livförsäkring inte skulle vara integritetsskyddad, detta skulle kunna ogynnsamt påverka insättandet av förmånstagare till sådana försäkringar. Vad nu sagts om förmånstagarförordnande torde även gälla andra liknande arrangemang, exempelvis när någon sätts in som medförsäkrad eller som ägare till försäkring. Det är därför enligt inspektionens mening rimligt att försäkringsbolag får medges rätt att vägra utlämna personuppgift angående registrerad person till förmån för vilken försäkringstagare vidtagit dispositioner beträffande i framtiden utfallande försäkringsbelopp, innan den registrerade personen blivit berättigad att uppbära från försäkringen utfallande belopp. *Datainspektionen* uttalar att syftet

med sekretess beträffande förmånstagarförordnanden i försäkringsverksamhet synes vara att skydda försäkringstagarens integritet. Såväl gentemot den insatte förmånstagararen som mot andra personer som kan tänkas ha anspråk på att bli insatta som förmånstagarare kan försäkringstagaren ha anspråk på sekretess. Blotta vetskapen om att uppgift att förmånstagarförordnandet kan nå andra, kan på ett obehörigt sätt påverka försäkringstagarens val av förmånstagarare. Inspektionen framhåller att 10 § datalagen kan användas till att få besked inte bara om man förekommer i ett register utan också i vad mån man icke förekommer i registret. En person kan alltså efter paragrafens ikraftträdande avsöka försäkringsbranschen för att få kännedom i vad mån han är eller inte är insatt som förmånstagarare. Oron för att vara registrerad som förmånstagarare till försäkring torde vara begränsad. *Advokatsamfundet* hänvisar i sitt tillstyrkande yttrande bl. a. till de praktiska konsekvenserna av att de ifrågakvarande uppgifterna inte skulle kunna ingå i försäkringsbolagets dataregister.

I fråga om uppgifter hos försäkringsbolagen om den försäkrades hälsotillstånd anför *försäkringsinspektionen* att det knappast är påkallat att ge dessa uppgifter större integritetsskydd än som enligt 14 § andra stycket sekretesslagen tillkommer hälso- och sjukvårdsuppgifter inom den offentliga sektorn. Inom denna sektor är dessa uppgifter skyddade mot utlämnande till den berörde själv endast för den händelse det "finnes grundad anledning antaga att genom handlingens utlämnande ändamålet med vården eller behandlingen skulle motverkas eller någons personliga säkerhet sättas i fara". Uppgifter i försäkringsbolagens dataregister, som har erhållits från myndighet som har gjort förbehåll innefattande förbud mot utlämnande till den berörde enligt 14 § andra stycket sekretesslagen, är skyddade mot utlämnande genom bestämmelserna i tredje stycket i 10 § datalagen. Ett liknande skydd tillkommer däremot inte motsvarande uppgifter i den mån de härrör från läkare eller sjukvårdsinrättning inom den privata sektorn. Enligt inspektionens mening bör försäkringsbolag medges rätt att vägra utlämna hälso- och sjukvårdsuppgifter av den art som avses i 14 § andra stycket sekretesslagen, oavsett om de härrör från läkare eller sjukvårdsinrättning inom den offentliga eller privata sektorn. *Datainspektionen* anser att högre grad av sekretess än motsvarande uppgifter kan erhålla inom den offentliga sektorn inte bör komma i fråga. Sekretess gentemot den som de medicinska uppgifterna avser kan medföra inte bara oro utan även skada och olägenhet. Uppgifterna kan vara felaktiga, ofullständiga eller föråldrade och därigenom föranleda avslag på en ansökan om försäkring eller föranleda att för höga premier offereras. Något behov av undantag från underrättelseplikten enligt 10 § datalagen synes, enligt datainspektionens bedömning, ej föreligga f. n. för dessa uppgifter, eftersom uppgifter som fyller rekvisit motsvarande 14 § andra stycket sekretesslagen i mycket ringa utsträckning torde förekomma inom dataregister i försäkringsrörelse och underrättelseplikten har en viktig funktion såväl från integritets- som konsumentsynpunkt.

Angående andra uppgifter än sådana som rör förmånstagarförordnan-

den eller den försäkrades hälsotillstånd anför *datainspektionen* bl. a. följande. SFR:s framställning antyder att ytterligare uppgifter förekommer där sekretess är önskvärd inom försäkringsrörelsen. Måhända avses sådana interna uppgifter som exempelvis anteckningar om riskbedömningar i enskilda försäkringsärenden. Sekretessproblem av enahanda art kan undantagsvis förväntas även inom andra delar av samhällslivet, t. ex. personuppgifter i bank- och affärsrörelses personregister avseende kreditbedömningar av enskilda kunder. Med den alltmer ökande användningen av ADB-teknik kan motsvarande problem uppstå på områden som idag inte kan överblickas. Några konkreta fall utöver de här aktuella har dock ännu inte kommit till datainspektionens kännedom.

I ett par av yttrandena diskuteras vilken lagteknisk lösning som bör väljas. *Försäkringsinspektionen* förordar att det i 10 § datalagen införs ett nytt fjärde stycke av innehåll att datainspektionen får medge undantag från skyldigheten att lämna underrättelse enligt första stycket i fall där synnerliga skäl härför föreligger. Även *datainspektionen* för fram denna lösning men bara som ett alternativ. Datainspektionen föredrar för sin del att det i lagen om försäkringsrörelse införs en bestämmelse som innehåller en strikt reglering av vilka uppgifter som får undantas från underrättelseplikten enligt 10 § datalagen.

I påminnelser med anledning av remissyttrandena har SFR anslutit sig till försäkringsinspektionens förslag till lagteknisk lösning.

4. Departementschefen

Till skydd för den enskildes intressen föreskrivs i 10 § datalagen att han skall ha rätt att på begäran få upplysning om de uppgifter som finns om honom i ett personregister som förs med hjälp av automatisk databehandling. Sådan upplysning skall han kunna få en gång om året och detta skall i princip ske utan kostnad för honom. Bestämmelserna träder i kraft den 1 juli 1974.

Svenska Försäkringsbolags Riksförbund (SFR) har hemställt om sådan lagändring att 10 § datalagen inte uppluckrar den sekretess försäkringsbolagen tillämpar i fråga om uppgifter som rör försäkringstagarna. SFR framhåller särskilt två fall där 10 § kommer i konflikt med bolagens praxis i sekretessfrågor. Bolagen blir sålunda skyldiga att på begäran underrätta en person om att han är registrerad som förmånstagare till en livförsäkring. Vidare kan de nödgas lämna ut uppgifter till den försäkrade om hans hälsotillstånd, vilka de med den försäkrades medgivande har inhämtat från läkare och sjukvårdsinrättningar.

Remissinstanserna har i allmänhet ställt sig positiva till en begränsning av underrättelseplikten enligt 10 § datalagen så att uppgifter om förmånstagareförordnanden undantas. När det gäller uppgifter om den försäkrades hälsotillstånd har en remissinstans förordat en undantagsregel av begränsad räckvidd medan övriga ställt sig avvisande. I fråga om andra uppgifter är remissinstansernas attityd i stort sett negativ.

Den i 10 § föreskrivna underrättelseplikten utgör ett väsentligt led i det system till skydd för den enskildes integritet som datalagen erbjuder. Som jag framhöll i propositionen med förslag till bl. a. datalagen är det av stor betydelse från integritetssynpunkt att den enskilde har rätt till insyn i register såvitt gäller uppgifter om honom själv (prop. 1973:33 s. 137). Mot denna bakgrund bör undantag medges endast när starka skäl talar för en begränsning i underrättelseplikten.

Vad först beträffar uppgifter om förmånstagareförordnande är situationen speciell på det sättet att de synpunkter som motiverar underrättelseplikten enligt 10 § datalagen knappast kan anses tillämpliga i fråga om sådana uppgifter. Däremot har försäkringstagaren ett starkt intresse av sekretesskydd för sådana förordnanden. Som framhållits under remissbehandlingen skulle avsaknad av sådant skydd kunna påverka försäkringstagaren på ett obehörigt sätt.

Det framstår alltså också enligt min mening som klart att uppgifter rörande förordnande av förmånstagare inte bör lämnas ut till denne. Detsamma gäller likartade arrangemang, t. ex. när någon sätts in som medförsäkrad eller som ägare till försäkring. SFR:s uppfattning att problemet inte lämpligen kan lösas genom att uppgifter i sådana avseenden tas in i manuella register delas av försäkringsinspektionen. Också jag är beredd att godta denna uppfattning. I likhet med remissinstanserna anser jag alltså lagstiftning påkallad såvitt gäller uppgifter av förevarande art.

Vad beträffar uppgifter om den försäkrades hälsotillstånd erbjuder lagstiftningen redan nu vissa möjligheter att hindra den enskilde från att ta del av uppgifter som rör honom själv. Jag syftar på situationer som avses i 14 § sekretesslagen. Enligt bestämmelserna där kan myndighet i vissa fall vägra att lämna ut handling, som upprättats av läkare och angår någons vård eller behandling på anstalt eller inrättning eller annan vård eller behandling av läkare, om det finns grundad anledning att anta att ändamålet med vården eller behandlingen skulle motverkas eller någons personliga säkerhet sättas i fara genom handlingens utlämnande. Denna föreskrift sammanställd med 10 § tredje stycket datalagen innebär att uppgifter från handlingar av detta slag som tas in i försäkringsbolags dataregister inte får lämnas ut till den som berörs av dem, om myndigheten gjort förbehåll om detta vid utlämnandet till bolaget. Genom nu nämnda föreskrifter är enligt min mening intresset av sekretess gentemot den försäkrade i fråga om uppgifter som härrör från myndighet tillgodosett på ett tillfredsställande sätt.

Givetvis kan det hos försäkringsbolagen finnas uppgifter som i och för sig är av den beskaffenhet som avses i 14 § sekretesslagen men som inte är skyddade på det sätt som jag nyss nämnde. Någon möjlighet att vägra att lämna ut sådana uppgifter i den mån de har förts in i dataregister erbjuder inte bestämmelserna i 10 § datalagen. När det gäller frågan om en sådan möjlighet till vägran bör införas måste beaktas att det torde vara tämligen sällsynt att ett dataregister innehåller uppgifter av detta slag. Kontroll av tillämpningen av en särskild undantagsregel skulle vidare

erbjuda stora svårigheter. På grund av det anförda är jag inte beredd att föreslå någon sådan regel.

Som framgår av vad jag har anfört anser jag påkallat att genom lagstiftning öppna möjlighet för försäkringsbolag att vägra lämna ut sådana uppgifter om förmånstagareförordnanden som tagits in i dataregister. Skäl att i detta sammanhang ta upp den större frågan om försäkringsbolagens sekretess över huvud taget föreligger enligt min mening inte.

SFR och remissinstanserna diskuterar främst två lagtekniska lösningar. Den ena innebär att det i 10 § datalagen införs en bestämmelse som ger datainspektionen generell rätt att vid synnerliga skäl medge undantag från underrättelseplikten. Den andra går ut på att en särskild bestämmelse som rör uppgifter om förmånstagareförordnanden införs i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse. Enligt min mening talar starka skäl mot att urholka 10 § genom en dispensmöjlighet av förhållandevis obestämd räckvidd. En sådan lösning skulle som datainspektionen framhåller bl. a. kunna inverka negativt på allmänhetens förtroende för integritetsskyddet. En lämpligare lösning finner jag vara att i lagen om försäkringsrörelse införa en särskild bestämmelse som direkt tar sikte på de uppgifter som inte får lämnas ut. Att undantag skall kunna införas på detta sätt har förutsatts vid utformningen av 10 § tredje stycket datalagen, där det föreskrivs bl. a. att underrättelseplikten inte gäller uppgift som enligt lag inte får lämnas ut till den registrerade.

I enlighet med det anförda föreslår jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, att i lagen om försäkringsrörelse förs in en ny bestämmelse som innebär att personuppgift, som införts i personregister som avses i datalagen och som anger att försäkringstagare har vidtagit dispositioner beträffande i framtiden utfallande försäkringsbelopp till förmån för annan, inte får lämnas ut till denne. Bestämmelsen bör tas upp i en ny paragraf, 340 a §, i lagen om försäkringsrörelse.

Den nya bestämmelsen innebär att försäkringsbolagen inte får lämna uppgift vare sig om att ett förmånstagareförordnande eller en likartad disposition har gjorts eller om att något sådant inte har förekommit. Detta torde få beaktas vid avfattningen av underrättelser enligt 10 § datalagen. Jag vill i sammanhanget påpeka att den nya bestämmelsen givetvis inte bör hindra att uppgifter av det nämnda slaget lämnas ut när ett försäkringsfall som de har anknytning till har inträffat.

5. Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Agneta Heide